

Talk the Talk and Walk the Walk

En genusstudie om hur DDR i teori och praktik påverkar situationen för kvinnliga kombattanter i Colombia

Abstract

The peace accord between the government of Colombia and the FARC-guerrilla has caught the attention of the world, not least for its deliberate focus on gender and the inclusion of women in the peace process. This essay aims to investigate the relation between theoretical outlining guidelines presented within the IDDRS framework. As to the construction of *Disarmament, Demobilization and Reintegration* processes with the practical implementation within a given context, in our case Colombia. We are especially interested in investigating how this relates to the experiences of women taking part in the DDR programs. For our intents and purposes we apply Ní Aoláin's theories concerning *gender mainstreaming* and *gender centrality*. In addition to applying the theories we also test the viability of the claim that gender mainstreaming provides insufficient to fully address the needs and concerns of women in a post-conflict setting.

Key words: disarmament, demobilization, reintegration, DDR, gender mainstreaming, gender centrality, Colombia, FARC, IDDRS, gender.

Ord: 6845

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
2 Teori och bakgrund.....	2
2.1 Tidigare forskning.....	2
2.2 Feministisk teori	3
2.3 Avväpning, Demobilisering och Återintegrering (DDR).....	6
2.4 Intergrated DDR framework	7
3 Metod.....	9
3.1 Operationalisering.....	9
3.1.1 Behörighetskrav	9
3.1.2 Inkludering av kvinnor i förhandlingar	9
3.1.3 Säkra platser för kvinnor	10
3.2 Avgränsningar	11
3.3 Material	11
3.4 Val av fall	12
4 Empiri	13
4.1 Beskrivning av konflikten	13
4.2 Fredsavtalet, exempel på tydligt genusperspektiv?	13
4.3 FARC och kvinnorna	15
5 Analys	17
5.1 Behörighetskrav, vem får ta del?.....	17
5.2 Effekten av kvinnor i fredsförhandlingar	19
5.3 Säker process, i praktik och teori.....	19
6 Avslutning.....	21
7 Referenser	23

1 Inledning

I vår uppsats kommer vi att, utifrån ett genderperspektiv, titta närmare på vad som skiljer DDR (Disarmament, Demobilization and Reintegration) program åt i teorin och praktiken. Resolutioner och dokument från FN visar på att det finns en stark internationell vilja att bedriva ett mer genusmedvetet arbete i teorin men frågan är om och i så fall hur detta tar sig uttryck i praktiken. Detta leder oss in på vår frågeställning; *Om och i så fall hur skiljer sig DDR-program åt i teorin och praktiken för kvinnliga kombattanter i FARC-gerillan?* I boken "On the frontlines" av Ní Aoláins, Haynes och Cahns, skriver författarna att samtida tendenser att använda sig av *gender mainstreaming* i fredsbyggande insatser är en otillräcklig åtgärd för att göra skillnad för kvinnor i praktiken. Syftet med denna uppsats är således att testa författarnas teori och undersöka om gender mainstreaming är otillräckligt eller, om det i vårt fall - Colombia, har varit tillräckligt. Vi har valt att analysera DDR-processen för kvinnliga kombattanter i FARC - gerillan. Varför vi valt att studera FARC beror bland annat på att det är en gerillagrupp som består av ett stort antal kvinnliga kombattanter men också för att Colombias fredsavtal har uppmärksammats på den internationella arenan till följd av avtalets tydliga genusmedvetenhet.

Vår uppsats är uppdelad i sex avsnitt. Inledningsvis presenterar vi tidigare forskning inom området, samt vår valda teoretiska ansats. Här introducerar vi centrala begrepp och förklarar genomgående koncept som DDR, gender mainstreaming och gender centrality. Sedan följer en metoddel där vi förklarar olika metodologiska överväganden med relevans för vår studie. Därefter presenterar vi vårt empiriska material, följt av vår analys, slutligen avslutar vi med att presentera vår slutsats.

2 Teori och bakgrund

Vår studie grundar sig i antagandet att gender, både i begreppsförståelse och användning i allt större mån har blivit en del av debatten i internationella relationer och teoritiserandet kring män och kvinnors olika förutsättningar i diverse situationer har fått ökad prominens. Samtidigt menar vi att trots ökad uppmärksamhet och intresse tycks konceptualisering kring gender och dess påverkan sällan, eller aldrig, vara centralt vid beslutsfattning. DDR-processer har belysts som ett område där skillnaderna mellan män och kvinnor har ignorerats och som en följd av det lett till en inkomplett fred. Vi inleder därför denna sektionen med att ge en överblick över den tidigare forskningen inom DDR-program, med fokus på skillnaderna mellan hur män och kvinnor inkorporeras, för att sedan förklara den teoretiska ingången vi har valt där huvudbegrepp som gender mainstreaming och gender centrality kommer förklaras. Avslutningsvis kommer DDR-program som koncept förklaras med fokus på det ramverk som är framställt av FN för att ge riktlinjer till de som arbetar inom DDR-fältet, Intergrated DDR Standards (IDDRS).

2.1 Tidigare forskning

Tidigare forskning har fokuserat på skillnaderna i behandling mellan män och kvinnor i DDR-processer, Megan MacKenzie har genom att applicera säkerhetsisering och de-säkerhetsiseringsteorier visat på inkonsekvent behandling av manliga och kvinnliga deltagare (MacKenzie, 2009, s. 242). Strukturellt förtryck gentemot kvinnor är historiskt förankrat och leder till tydliga skillnader vid konceptualiseringen av vilka individer som innefattas i en DDR-process. Genom att nedprioritera gender hävdar MacKenzie att DDR-processer inte bara misslyckas i att tillgodose kvinnliga kombattanter, utan att processen i helhet minskar i effektivitet (MacKenzie, 2009, s. 242-243). MacKenzie menar på en tendens att säkerhetsisera manliga kombattanter efter konflikt, medan kvinnor sällan ses som regelrätta soldater. Kvinnor har misslyckats att inkorporeras genom att istället ses som fångar, ofrivilliga följeslagare och offer (MacKenzie, 2009, s. 245).

Tidigare forskning inom DDR visar på tre tydliga tendenser i synen på kvinnligt deltagande i rebellgrupper: att kvinnor ej deltar i majoriteten av grupper, kvinnor i ledarpositioner är ovanligt, samt att rekrytering av kvinnor är präglad av våld och påtvingande (Henshaw, 2016, s. 42). Konceptualiseringen av att de som uppfyller kriterierna för att delta i DDR-program är maskulint kodade kombattanter som har ett vapen att lämna in har tidigare alienerat kvinnor från att delta i processerna. Forskningen har påvisat att könsstereotypa värderingar kring män och kvinnors olika bidragande till en konflikt har lett till att reproducera en snäv definition av vem som räknas som kombattant (Democratic Progress Institute, 2015, s. 30).

Till följd av den forskning som har gjorts så präglas samtida DDR-program av tydligare genusmedvetenhet, vår undersökning tar vid i utforskandet av huruvida dagens praktiker är tillräckliga för att säkra effektivt kvinnligt deltagande. Vi hoppas kunna tillföra en ökad förståelse för vilka utmaningar och effekter som kan väntas i takt med denna utveckling. För att åstadkomma detta använder vi oss utav en kritisk feministisk teoribildning med fokus på *gender mainstreaming* och *gender centrality*.

2.2 Feministisk teori

Kritisk feministisk teori

Vi har valt att använda oss av feministisk teori i vår uppsats. Detta för att vi anser att feministisk teori är bäst lämpad för att undersöka vårt forskningsområde. Den feministiska teoribildningen är bred och mångsidig. Det finns många olika grenar inom teorin som alla skiljer sig åt mer eller mindre. Den gemensamme nämnaren för samtliga grenar är att kvinnor/gender utgör det huvudsakliga fokuset. I vår uppsats kommer vi att utgå från Ní Aoláins, Haynes och Cahns bok "On the frontlines" och deras tolkning av feministisk teori. Anledningen till varför vi valt att använda oss av deras tolkning är för att den baseras på en bredd av olika typer av feministisk approach och teori. Deras huvudsakliga syfte är att undersöka vad gender spelar för roll i beslut och processer på både institutionell och individuell nivå. I en post-konfliktuell kontext kan genderperspektivet hjälpa en att tydligare se diskriminerande strukturer som exkluderar kvinnor från politiska, ekonomiska och sociala sammanhang. Även fast det är komplicerat att bedöma en konflikt utifrån ett genderperspektiv är både forskare och praktiker överens om att detta är nödvändigt för att uppnå jämlikhet och hållbar fred. Precis som Ní Aoláin och medförfattarna har även vi valt att definiera kön som en sociala konstruktion av vad som anses vara feminint och maskulint (Ní Aoláin, Haynes och Cahn, 2011, s. 3-5).

Gender Mainstreaming

Författarna i boken tar upp begreppen gender mainstreaming och gender centrality.

Författarna är själva förespråkare av gender centrality och menar på att gender mainstreaming inte är tillräckligt för ett fullständigt politisk och social förändring för kvinnor, varken i teorin eller praktiken. Gender mainstreaming är ett begrepp som det internationella samfundet började använda frekvent under mitten av 1900-talet både i skrift, tal och praktiken. Tanken är att genderperspektivet ska genomsyra alla beslutsprocesser på alla nivåer, för att på så sätt skapa jämlikhet samt för att adressera strukturella och institutionella ojämlikheter som är förknippade med genushierarkier. Gender mainstreaming primära syfte är dock inte att dementera dessa diskriminerande strukturerna utan att introducera debatten om gender till policyskapande praktiker och institutioner. Tanken är att en ökad gendermedvetenhet i sin tur kommer att bidra till positiva effekter för både kvinnor och män (Ní Aoláin, Haynes och Cahn, 2011, s. 10-11). FN definierar gender mainstreaming på följandes sätt:

Mainstreaming a gender perspective is the process of assessing the implications for women and men of any planned action, including legislation, policies or programmes, in all areas and at all levels. It is a strategy for making women's as well as men's concerns and experiences an integral dimension of the design, implementation, monitoring and evaluation of policies and programmes in all political, economic and societal spheres so that women and men benefit equally and inequality is not perpetuated. The ultimate goal is to achieve gender equality. (Official Records of the General Assembly, Fifty-second Session, Supplement No. 3, A/52/3/Rev.1, Kapitel IV).

Som tidigare nämnt anser dock författarna att konceptet gender mainstreaming är otillräckligt för att nå förändring. Konceptet ämnar inte kritisera rådande genderhierarkier och i stället för att ta upp frågor om kvinnor rättigheter bidrar konceptet endast till en mer gender-sensitive approach. Risken finns att gender mainstreaming endast blir ett tillägg på redan existerande strukturer, institutioner och policys. Koncept saknar viss ambition och misslyckas med att angripa roten till den systematiska diskrimineringen av kvinnor. För att se vilket inverkan gender mainstreaming haft måste man "titta under ytan". Överstatliga institutioner tenderar att i hög grad vara selektiva i sitt engagemang av gender mainstreaming. Kritiska studier av gender mainstreamings inverkan på olika utvecklingsprogram avslöjar att det råder stor skillnad mellan teori och praktik (Ní Aoláin, Haynes och Cahn, 2011, s. 12-13). Omfattande studier av gender mainstreaming inom International Labour Organization (ILO), UN

Development Programme (UNDP) och Världsbanken (WB) visar på att samtliga organisationer saknar både förmåga och vilja att genomföra gender mainstreaming i praktiken (Miller & Razavi, 1995, s. 67-69). Dessa brister går också att hitta inom FNs fredsskapande och fredsbevarande arbete. Bristerna och konsekvenserna av gender mainstreaming blir extra tydliga i en post-konfliktuell kontext där stereotypa könsroller snarare tenderar att stärkas än att motarbetas. Kvinnans roll som offer och internationella aktörers roll som "befriare" cementeras (Ní Aoláin, Haynes och Cahn, 2011, s. 12-13).

Gender centrality

För att lyckas förändra socialt konstruerade genushierarkier räcker det inte med att endast inkludera genusbegreppet i offentliga policyprocesser utan det krävs ett mer djupgående arbete. Författarna föreslår därför ett alternativt koncept - gender centrality. Jämlikhet innebär inte endast jämlika möjligheter för män och kvinnor utan också ett jämlikt utfall av dessa möjligheter. Gender måste vara den centrala utgångspunkten när det kommer till att bemöta och lösa alla typer av problem i ett post-konfliktuellt samhälle. Det är därför nödvändigt att kvinnans roll, speciellt i post-konfliktuella samhällen, stärks. Även om ett av syftena med gender mainstreaming är att uppnå jämställdhet är begreppet jämställdhet för vagt definierat för att skapa tydliga riktlinjer för hur det ska uppnås i praktiken. Både externa och interna aktörer måste därför sätta press på regeringar och på institutioner i ett land och kräva att kvinnors behovs och rättigheter ska stå i fokus i politiska, ekonomiska, sociala och kulturella sammanhang (Ní Aoláin, Haynes och Cahn, 2011, s. 14-15).

Resolution 1325

I en kontext av fredsprocesser är FN resolution 1325 ett tydligt exempel på hur gender mainstreaming tagit sig uttryck. Resolution uppmanar samtliga aktörer som arbetar för fred till att gender ska genomsyra deras arbete på alla olika nivåer. Kvinnors deltagande i lokala och internationella fredsorganisationer är nödvändigt för att nå en hållbar fred (Ní Aoláin, Haynes och Cahn, 2011, s. 10-11). Genusmedvetenhet är avgörande inom alla olika aspekter av fredsbyggande men särskilt när det kommer till avväpning, demobilisering och återintegrering (DDR). Resolutionen uppmärksammar även betydelsen av att inkludera kvinnor som inte aktivt stridit med vapen då de i högsta grad blir påverkade av exempelvis demobiliseringen av manliga soldater. Den belyser också hur könsstereotypa roller förstärker

den manliga våldsnormen som i sin tur försvårar inkluderingen av kvinnor i sociala, ekonomiska och politiska sammanhang. En lyckad DDR processas kräver tid och bör således även fortgå efter att de formella handlingsplanerna avslutats (IDDRS 5.10, 2006, s. 1). Vad som blir extra intressant för oss är den ”del” av resolutionen som berör kvinnliga kombattanter och DDR processer. I resolutionen står det följande:

13. Encourages all those involved in the planning for disarmament, demobilization and reintegration to consider the different needs of female and male ex-combatants and to take into account the needs of their dependants (Resolution 1325:13)

För att på ett tydligt sätt redogöra för vad detta innebär kommer vi att fördjupa oss i modul 5.10 - kvinnor, gender och DDR i IDDRS ramverk. Dessförinnan så kommer DDR förklaras generellt.

2.3 Avväpning, Demobilisering och Återintegrering (DDR)

Inledningsvis är det relevant att bekanta sig med DDR som koncept, målet med DDR-program är att skapa stabilitet och säkerhet i post-konfliktuella samhällen. Processen är ofta komplex i sin natur då flera olika dimensioner samverkar, en framgångsrik DDR-process kräver att militära, politiska, humanitära och socio-ekonomiska aspekter lyfts. Likaså kan aktörskap i processen finnas både på lokal och internationell nivå (UNDDR, 2018).

DDR består utav tre huvudkomponenter, som ofta konceptualiseras som sekventiella trots att implementationer ofta leder till att processer genomförs samtidigt och överlappande, dessa är: *disarmament*, *demobilization* och *reintegration*. *Disarmament*, innebär avväpningen av soldater, vapen samlas in, dokumenteras och förvaras. *Demobilization* är beskrivningen av en kontrollerad upplösning av militära grupper, kombattanter kan inledningsvis tvingas till separata läger i början av de-mobiliseringsfasen. Målet är att senare ta del av stödpaket som kan hjälpa deltagarna återvända till samhället. Ibland så delas de-mobiliseringsfasen upp i kortsiktig, den direkta upplösningen av militära förband, och långsiktig, stödsatser för att möjliggöra ett återvändande. *Reintegration* är det långsiktiga målet och också den mest komplexa komponenten, kombattanter ska återfå civilstatus genom långsiktiga socioekonomiska processer med det ultimata målet att kunna återvända till samhället (United Nations Secretary-General Note to the General Assembly, 2005, A/C.5/59/31).

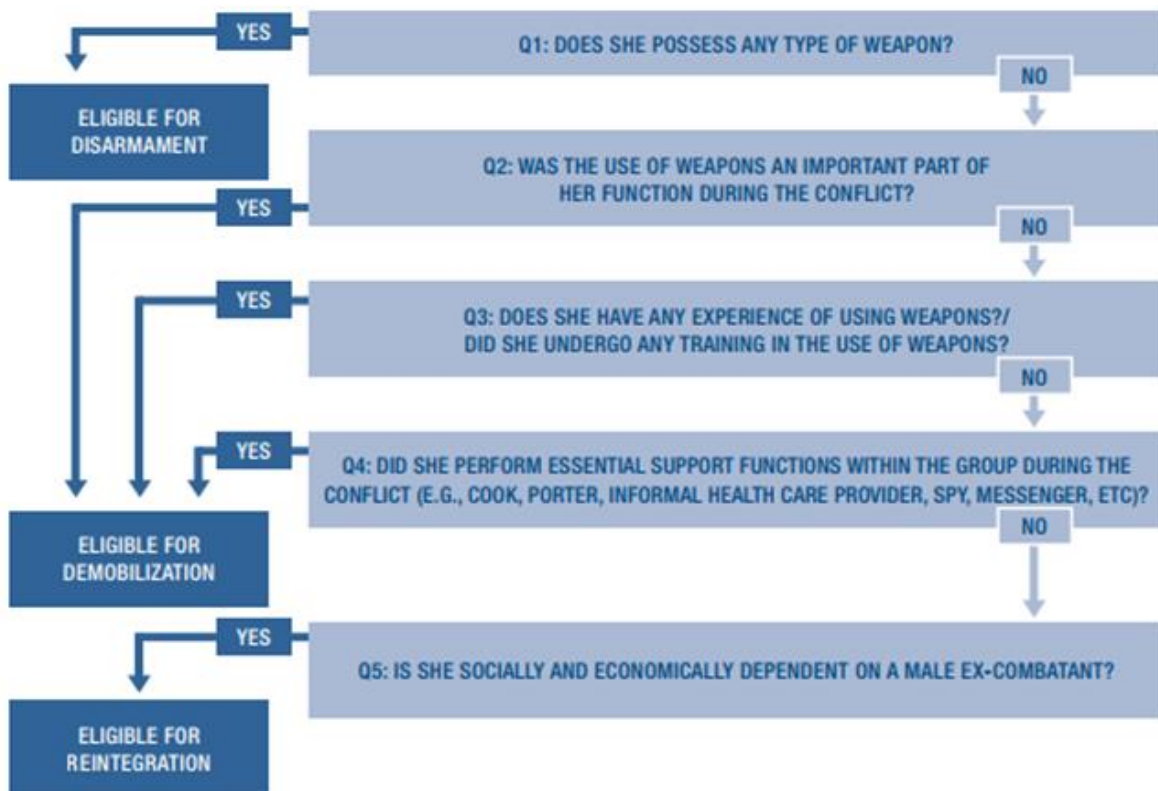
2.4 Intergrated DDR framework

Modul 5.10 - Women, Gender and DDR

Modul 5.10 är en av flera moduler i IDDRS ramverk för DDR process. Som namnet på modulen avslöjar är det ett genusperspektiv som utgör det huvudsakliga fokuset i modulen. Syftet är dels att belysa genderperspektivet i olika stadier av en DDR process och dels att redogöra för vad en gendermedveten intervention innebär. Den tar upp hur man i praktiken ska inkludera flickor, pojkar, män och kvinnor i disarmament (avväpning) och demobiliseringsprocessen och hur man därefter stöttar dem att delta i återintegrationsprocessen. Modul 5.10 ger också vägledande principer om gender mainstreaming och hur gender ska genomsyra alla policyprocesser och program för att på så sätt skapa gendermedvetna DDR-processer. Modulen tar upp två aspekter av återintegrering; social och ekonomisk, och redogör för hur man på bästa sätt tar sig an dessa. Den sociala återintegreringen handlar bland annat om att frigöra kvinnor och flickor från deras traditionella uppgifter, öka antalet flickor i skolan, arbeta med att lokala organisationer och ledare blir mer genusmedvetna och samarbeta med lokala kvinnoorganisationer. Den ekonomiska återintegreringen handlar om att se till att kvinnliga ex-soldater exempelvis ska ha samma möjlighet att få till jobb, mark och hushåll som manliga ex-soldater har. Detta gör att kvinnor kan bli mer självständiga och oberoende av en man (IDDRS 5.10, 2006, s. 11-15, 18-22).

Historiskt sett har det huvudsakliga fokuset i DDR processer varit att inkludera före detta beväpnade män. Uttrycket ”en man, ett vapen” har försvårat möjligheten för flickor och kvinnor att delta i processen. Dessutom har definitionen av vad som räknas som ”kombattanter” varit smalt och de få kvinnor som inkluderats inte fått sina behov tillgodosedda. Processerna har också misslyckats med att se den avgörande roll som kvinnor faktiskt spelar när det gäller upprätthållandet av eller stödet till beväpnade grupper. Exkludering av kvinnliga kombattanter riskerar att förstärka könsstereotypa roller i ett samhälle och tillgången till fysisk och psykisk vård minskar för de kvinnliga soldaterna. På senare tid har detta dock kommit att förändras till en viss del. Kvinnliga kombattanter inkluderas i större utsträckning och kvinnor spelar idag en allt större roll i planeringen och implementeringen av en DDR process.

Nedan följer en mall för hur ramverket uppmanar samtida DDR-processer ska göra sitt urval, behörighetskriterierna är betydligt mer öppna för tolkning än tidigare doktriner.

Figur 1. IDDRS, 5.10, 2006, s. 11.

I modul 5.10 redogörs för tre principer som alltid ska genomsyra FN stödda DDR processer;

1: Ickediskriminering och rättvis behandling för alla grupper oavsett kön, ålder, religion, politisk risk, etnicitet, nationalitet etc. 2: Jämställdhet mellan könen och främja kvinnligt deltagande både i planering och implementering av processen. 3: Respekt för de mänskliga rättigheterna både när det gäller individer och samhället (IDDRS 5.10, 2006, s. 3-4, 10).

3 Metod

3.1 Operationalisering

Vi har identifierat tre centrala aspekter som påvisar huruvida gendermedvetna policier har en substantiell påverkan på möjligheten till kvinnligt deltagande i DDR-program. Indikatorerna överensstämmer med tidigare nämnda utmaningar som DDR-processer ofta har misslyckats med: behörighetskrav, inkludering av kvinnor vid förhandling och beslutsfattande, samt förekomsten av säkra platser för kvinnliga deltagare.

3.1.1 Behörighetskrav

Vem som är behörig för att kunna delta i DDR-processen är centralt, tidigare har vi introducerat tendenserna att exkludera kvinnor genom en snäv definition av vem som räknas som kombattant eller ej. Krav som att tvingas lämna ifrån vapen eller ammunition har lett till att kvinnor som aktivt deltagit i konflikten, men frångämts vapen, eller haft andra roller inte setts behöriga för att delta i DDR-program (*DDR and Former Female Combatants*, 2015, s. 34-35). En studie av hur applikationsprocessen för potentiella deltagare i DDR-processen ser ut, huruvida densamma tydligt tar gender-relaterade frågor i beaktning är därför nödvändigt för att studera om och i så fall vilka skillnader som finns i teori och praktik för kvinnliga deltagare. Deltagande i DDR-program i Colombia sköts främst genom Byrån för Återintegration och Normalisering (ARN), således är kravprofilerna som finns tillgängliga av intresse i vår studie. Likaså kommer vi använda oss av reportage som lyfter kvinnliga deltagares upplevelser av DDR-programmen.

3.1.2 Inkludering av kvinnor i förhandlingar

Kvinnligt deltagande i förhandlingar och beslutsfattande gällande fredsprocessen är viktigt för att gender-relaterade frågor ska lyftas och behandlas. Representation av kvinnor har i många fall lett till substantiell skillnad i vilken grad fredsprocesser uppnår jämlikhet (*DDR and Former Female Combatants*, 2015, s. 32). Kvinnor har, trots att ha innehaft en central roll under konflikt, ofta ignorerats i den följande fredsprocessen. Målsättningen att kvinnor effektivt ska delta i alla nivåer av fredsbyggande kräver således tillbörlig representation även vid förhandlingar (IDDRS 5.10, 2006, s. 1). Vi ser andelen kvinnor som deltar i förhandlingar

som indikativ för huruvida dessa ambitioner har uppfyllts eller ej, likaså antar vi att representation leder till substantiella resultat majoriteten av förhandlingar. Vi är medvetna om att närvaro av kvinnor vid förhandlingsbordet inte automatiskt leder till fler gendermedvetna beslut utan att flera olika faktorer inverkar (*DDR and Former Female Combatants*, 2015, s. 33). För vårt specifika fall finns det dock goda indikatorer på att närvarandet av kvinnor vid förhandlingar har lett till en förändring av agendan (Council on Foreign Relations, 2017a).

Vi kommer använda oss av Council on Foreign Relations rapport för att se i vilken utsträckning och i vilka roller kvinnor deltog vid förhandlingsbordet därav kommer vi använda samma definitioner. Vi har valt att inrikta oss på tre roller som kvinnor har innehaft i processen: *förhandlare*, *medlare* och *undertecknare*. *Förhandlare* i vår användning av begreppet är personer som i formell mening befinner sig på plats vid förhandlingarna mellan de två huvudparterna i fredsprocessen, antingen som representant för en regering eller militär faktion. *Medlare* är en tredje part som försöker reglera alternativt självt deltar i förhandlingar. *Undertecknare* är en individ som deltar i själva signerandet av en bestämmelse i fredsprocessen (Council on Foreign Relations, 2017b).

3.1.3 Säkra platser för kvinnor

Som tidigare nämnts har DDR-processer främst riktat in sig på manliga kombattanter, vilket också lett till att lokalerna och samlingsplatserna för deltagare i DDR-program ofta har dominerats av män. I fall där läger och samlingsplatser specifikt upprättats för DDR är risken för att tidigare könsheirarkiska strukturer reproduceras trots att medlemmarna inte längre är aktivt stridande, risken för våld och utsatthet är därför stor för kvinnor (*DDR and Former Female Combatants*, 2015, s. 43). Sexuellt våld och risken att återuppväcka trauman är stor och det krävs genomgående genusmedvetet arbete i att säkerställa kvinnors säkerhet i fall där läger behöver inrättas. Kvinnor måste ges möjlighet till autonomi, separata rum och det måste finnas en jämställd fördelning av arbete, områden där sexuellt våld är en risk måste vara säkra och strategiskt placerade (IDDRS 5.10, 2006, s. 17). Att säkra tillvaron för kvinnor i DDR-processen är kritiskt, oavsett om den sker i en lokal kontext där deltagarna tillåts att leva involverade i samhället eller då processen kräver separata läger. Vi ämnar undersöka framgångarna i att göra processen till en säker tillvaro för kvinnor, detta gör vi främst genom artiklar där kvinnor som tagit del av processen berättar om sina upplevelser.

3.2 Avgränsningar

Vi har valt att avgränsa vår studie av IDDRS endast till modul 5.10 som berör kvinnor, gender och DDR, modulen klassas som ett *cross-cutting issue*, dvs. en modul som måste tillgodoses i alla aspekter av DDR. Modulen är ämnad som en riktlinje för hur policier kring gender ska tillämpas, likaså lyfts gender-specifika problem och överväganden gällande de mer handgripliga modulerna inom ramverket. En genomgående genderstudie av samtliga moduler är således kontraproduktiv, då genderrelaterade övervägningar har fokuserats till en specifik modul.

3.3 Material

Det material vi valt att använda oss av är forskningsartiklar, nyhetsartiklar, officiella dokument och resolutioner från FN samt dokument och information från Colombias statligt kontrollerade centralbyrå för DDR (ANR, Reincorporation and Normalization Agency). Vi vill med hjälp av detta undersöka huruvida gender mainstreaming är tillräckligt eller otillräckligt för att genomföra en gendermedveten och jämställd DDR-process. Vi är medvetna om att informationen som finns tillgänglig via ANR kan vara vinklad, vi förhåller oss således delvis kritiska till hur pass bra den speglar verkligheten. Vi undviker därför att använda oss från officiella siffror rörande de påstådda framgångarna och utgår istället ifrån hur lätt sidan är att navigera, finna information på, och dess anpassning för individer som söker sig till programmet.

Ní Aoláins, Haynes och Cahns bok "On the frontlines" kommer att vara den primära källan för vår teoribildning och våra två huvudsakliga begrepp *gender mainstreaming* och *gender centrality*. Det ramverk som vi kommer att använda oss av är en sammanställning av FN's rekommendationer till de som arbetar med DDR program - Integrated DDR Standards - IDDRS. I och med begränsad omfattning av arbetet har vi valt att endast fokusera på modul 5.10 - Women, Gender and DDR då vi anser att denna är av störst betydelse för vårt forskningsområde. Vi kommer också använda oss utav Council on Foreign Relations sammanställning av kvinnlig representation i fredsförhandlingarna i Colombia. Statistiken utgår från representationen av kvinnor med olika roller, under slutfasen av förhandlingarna innan avtalet signerades, tidsperioden är således begränsad till att vara relevant för vårt specifika fall.

3.4 Val av fall

Vi har valt Colombia som empiriskt fall, fredsprocessen genomdrevs 2016 har beskrivits som ett tydligt exempel på hur kvinnors inflytande är kritiskt för att få till stånd ett framgångsrikt fredsavtal. Kvinnor har deltagit genomgående i olika nivåer av processen och har hjälpt till att bedriva förändringar i agendan som anses positiva för hållbar fred (Bigio *et al*, 2017).

Fredsprocessen har utåt ansetts vara en stor framgång för genusmedvetenhet i internationella relationer, därav är Colombia speciellt intressant för vår studie. Kvinnor har också deltagit i stor omfattning i konflikten, ungefär 40 procent av FARC-gerillan består av kvinnor i olika roller, hur dessa ska återintegreras i samhället är således en viktig del av arbetet (ibid.).

Colombia är ett undantagsfall jämfört med andra post-konfliktuella stater där DDR-program genomförts eller pågår. Regeringen har tagit steg i att säkra kontrollen över DDR-processen genom att upprätta en centralbyrå för DDR, som beskrivits tidigare. Colombia har officiellt tagit allt institutionellt ansvar för DDR, vilket i sin tur underlättar i att fokusera vår analys då olika DDR-program inte bedrivs samtidigt.

En annan anledning till varför vi valde Colombia är att DDR-processen har genomförts efter skapandet av IDDRS, således bygger mycket av det arbete som genomförs på ramverkets riktlinjer. Vi har därför möjligheten att undersöka framgången i implementeringen av ramverket och studera dess framgång i praktiken, något som inte hade varit möjligt med ett fall där processen förgår ramverkets existens.

4 Empiri

4.1 Beskrivning av konflikten

Colombia har i över 50 år varit drabbat av väpnad konflikt. Landet har en kolonial historia och var en del av det spanska imperiet fram till 1800-talet. Dagens konflikt härstammar bland annat från den konflikt som bröt ut i mitten av 1900-talet som brukar benämnas ”la violencia”. La violencia sägs ha varit ett allas krig mot alla och i kölvattnet av konflikten bildades embryon till dagens gerillagrupper FARC och ELN. Det har pågått förhandlingar med både FARC och ELN men dessa har inte lett till något större framgång och våldet är ett fortsatt faktum. Våldet intensifierades under 1990-talet och både gerillagrupperna och de paramilitära styrkorna blev starkare. Otydliga gränser mellan vilka som var allierade och fiender gjorde att konflikten blev allt mer komplicerad och svårlöslig. Militära och diplomatiska försök under slutet av 1900-talet och under 2000-talet ledde till att det år 2016 tecknades ett fredsavtal mellan landets president och FARC-ledaren Timochenko (Retsö *et al*)

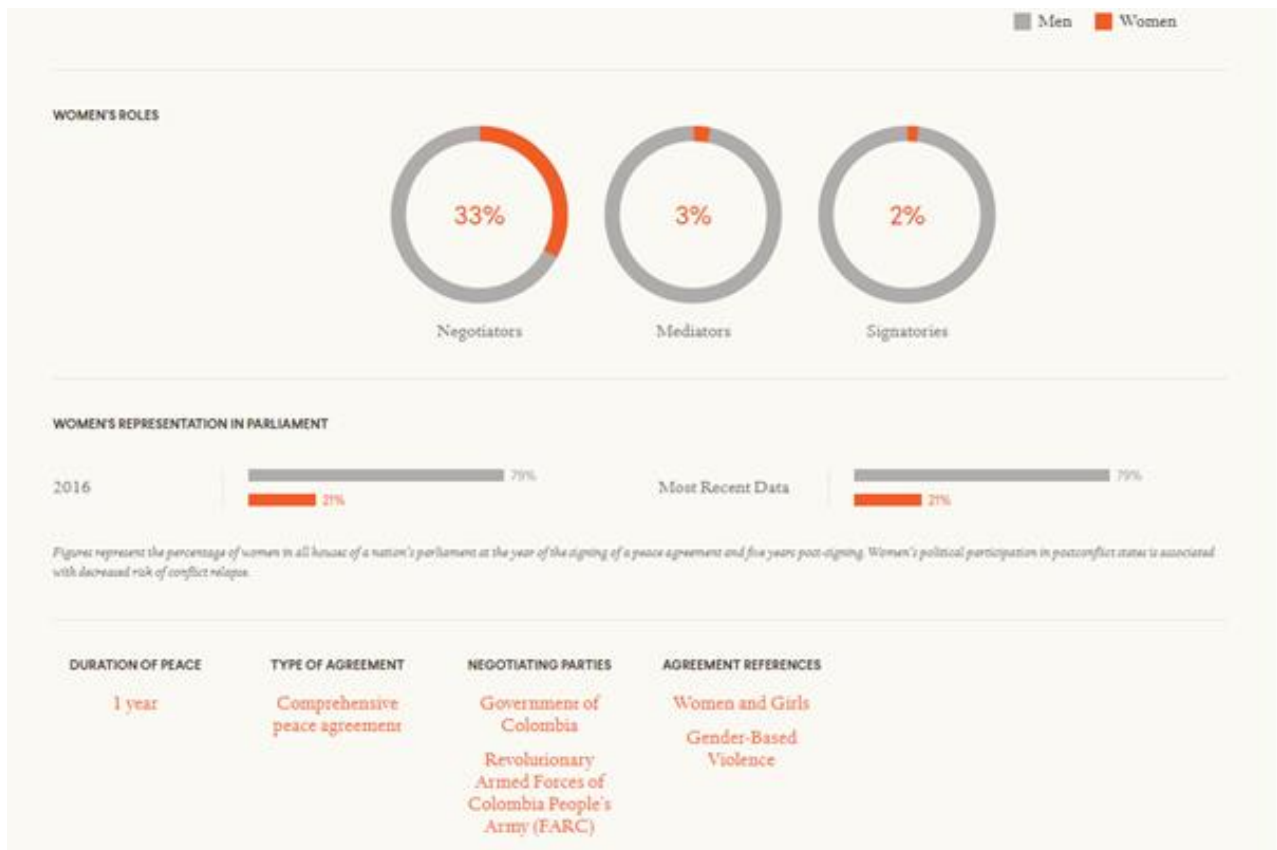
Strukturell ojämlikhet och sociala klyftor mellan individer, religioner, etniska grupper och mellan män och kvinnor var ett faktum redan innan konflikten, men i takt med att konflikten intensifierades, fördjupades också dessa faktorer. 17 miljoner av landets befolkning lever i områden direkt drabbade av konflikt, vilket motsvarar ungefär 40 procent av landets territorium. Den fattiga befolkningen på landsbygden, kvinnor, afro-colombianer och urbefolkningen är de som drabbas allra hårdast av konflikten (Sida, 2017).

4.2 Fredsavtalet, exempel på tydligt genusperspektiv?

Colombias fredsavtal är det första i sitt slag. Det finns en tydlig inkludering av begrepp som gender, sexualitet och sexuellt våld. Förhandlingar fördes med kvinnliga organisationer som alla representerade olika kvinnliga grupper i samhället med syfte att bredda inkluderingen av aktörer. Det tydliga genusperspektivet i Colombias fredsavtal och det höga antalet kvinnliga soldater i FARC, är anledningen till varför vi anser att det är relevant att analysera landets DDR-process. Fredsavtalet förtydligade det faktum att olika grupper drabbas olika av konflikten och det erkänner att särskilt kvinnor och personer med olika könsidentiteter varit särskilt utsatta för sexualbrott (Cote-Muños, 2017, s. 36). Fredsavtalet kräver även att kvinnor

ska utgöra minst hälften av domarna i de colombianska krigsribunalerna för att på så sätt främja jämställdhet inom rättsystemet (Moloney, 2017).

Nedan följer ett diagram som visar på mängden kvinnor som deltog i fredsförhandlingar i enlighet med våra operationaliserade roller i fredsförhandlingar, i förhållande till män.

Figur 2. (Council on Foreign Relations, 2017b, <https://www.cfr.org/interactive/womens-participation-in-peace-processes/explore-the-data>)

Inkluderingen av kvinnor vid förhandlingsbordet i Colombia är störst bland officiella förhandlare, ungefär 33% av närvarande förhandlare vid fredssamtalen var kvinnor, 3% var medlare och 2% undertecknare, siffrorna kan te sig låga och vittna om en ojämsälld fredsprocess dominerad av män. Antalet kvinnor som aktivt deltog i förhandlingarna är dock högt i jämförelse med andra fredsavtal, bevisligen hade denna närvaro reell effekt på avtalets utformning och innehåll, likaså deltog kvinnor genomgående i alla nivåer av processen.

4.3 FARC och kvinnorna

Kvinnor är alltid närvarande i krig, även om forskare med snäva definitioner av vem som räknas tillhöra kombattant eller ej så finns kvinnor alltid med (Goldstein, 2012, s. 1-3). Konflikten i Colombia är inget undantag. FARC är intressant att studera utifrån ett genderperspektiv då ungefär 40 procent av medlemmarna utgörs av kvinnor (Alpert, 2016). Det är svårt att ge en tydlig bild av hur det är att vara kvinna i FARC, vissa berättar om kamratskap, jämställdhet och frihet från traditionella könshierarkiska maktstrukturer (Stallone & Zulver, 2017). Andra vittnar om en tillvaro fylld av osäkerhet, sexuella övergrepp, krav att låta sitt egna nyfödda barn dö för att inte riskera att uteslutas (Lopez, 2016, s. 95-96). Anledningarna till att en så pass stor mängd kvinnor är en del av FARC kan inte enbart förklaras genom att kvinnor lockats av ideal om frihet och jämställdhet. Likväl är det tydligt att propagandan och vittnesmålen av andra kvinnor gällande sexuellt våld och en hänsynslös hierarki inte stoppade kvinnor från att gå med i FARC. Anledningarna för att ansluta sig till rebellerna, trots medvetenheten om den personliga risken har att göra med diverse push-faktorer, som extrem klass och könsskillnad i fattiga delar av landet, samt FARC:s operationella skifte att fokusera rekrytering av kvinnor (Sanín & Franco, 2017, s. 771-775). Oavsett om drivkraften bakom kvinnligt deltagande i FARC är frivilligt deltagande eller påtvingat så är återvändandet till civilperson ett svåröverkomligt hinder.

Tidigare DDR-processer har på olika sätt försökt att locka till sig kvinnliga kombattanter, men metoderna är starkt präglade av patriarkala strukturer och föreställningar kring sociala konstruktioner av femininitet. Skyltar i läppstiftsfärger utlovade möjligheter om att återfå sin forna kvinnlighet och försökte locka med lovord om att äntligen få barn och anamma rollen som mamma (Alpert, 2016). Samhällskrocken som skapas när kvinnor som känner sig nakna utan vapen och har en tydlig roll i en grupp påtvingas ideal om barnavård och ett liv i hemmet är påtaglig (Giraldo, 2012). Trots förändringar som tyder på ökad gendermedvetenhet tycks tankegångarna kring maskulina och feminina samhällsroller leva kvar. Traditionalism och könshierarkiska strukturer leder till att kvinnor som deltar i DDR-program styrs in i arbeten och sysselsättningar som ses som traditionellt feminina (Alpert, 2016). Trots vissa förhoppningar om en förändrad inställning i den nuvarande DDR-processen så tycks kvinnorna i FARC inte vara helt övertygade. Aktörerna bakom processen har inte tillräckligt tydligt distanserat sig från föreställningen att kvinnliga deltagare enbart är offer som strider mot sin vilja och inget hellre vill än att återgå till en traditionell kvinnoroll (ibid.).

Utöver de hinder som sociala och strukturella barriärer tillför så kontrolleras den nuvarande åter-integreringsprocessen av regeringen. Behörighetskraven innefattar att individen har genomgått en de-mobiliseringsfas, kvinnor som har upplevt sig exkluderade av tidigare processer och har de-mobiliserat på egen hand har således svårt att delta. Trots anpassning av IDDRS och påstått gendermedveten utformning av DDR-programmet finns det uppenbara brister i att effektivt involvera kvinnor. Bristen på säkra rum är också indikativt för kvarlevan av sociala könsstereotypa stigmat, lägerplatser för de-mobilisering betraktas fortfarande som maskulina miljöer där kvinnors säkerhet inte garanteras (Alpert, 2016).

5 Analys

Analysen kommer utgå ifrån en närmare studie av våra indikativa variabler i kontexten av fallet Colombia, vi menar att genom studerandet av dessa utifrån ett kritiskt feministiskt perspektiv möjliggörs också diskussionen, om och i så fall hur DDR-program skiljer sig i teorin och praktiken för kvinnor i FARC gerillan.

5.1 Behörighetskrav, vem får ta del?

Vi har tidigare beskrivit den historiska bakgrunden kring konceptualiseringen av kombattanter som snäv och präglad av könsstereotypa föreställningar om maskulinitet som ett krav.

Kvinnor har saknad legitimitet, kategoriserats som offer och ofrivilliga deltagare i konflikt snarare än viktiga komponenter, både som faktiska soldater, men även i andra roller. IDDRS har försökt att bemöta dessa föreställningar, genom att nyansera vem som är aktiv deltagare, frivillig eller ej. Ramverket uppmanar att omfattningen av vem som räknas legitimerad för DDR-program måste breddas och valet av kandidater måste göras utifrån andra parametrar än rigida bestämmelser som krav på innehavande av vapen eller ammunition. Genom att studera figur 1 är det också tydligt att ramverket uppmanar till att en sekventiell tolkning av DDR-processer är otillräcklig för att säkra kvinnligt deltagande. Krav om att kvinnan ska ha genomgått de-mobiliseringsprocesser för att få delta i återintegreringsprogram är inte ett faktum enligt ramverket.

Det är dock ett krav för deltagande i den statligt kontrollerade institutionen för återintegration i Colombia, kvinnor som har flytt militära grupper och de-mobiliserat på egen hand är speciellt utsatta. Modul 5.10 poängterar vikten av att minimera mängden kvinnor som på egen hand genomgår en de-mobiliseringsprocess, effekten av att centralbyrån för återintegration kräver officiell de-mobilisering är att potentiella deltagare ses sig själv som illegitima och riskerar undvika att söka den hjälp som internationell standard kräver. Genom att själva försöka navigera den information som finns tillgänglig på ARNs hemsida saknas det information om hur deltagare kan genomgå en officiell de-mobiliseringsprocess. ARN stoltserar med hur DDR har utvecklats organiskt i takt med konflikten och ett sekventiellt tankesätt är tydligt, för en potentiell deltagare som inte uppfyller kraven är det svårt att via

informationen som finns tillgänglig göra sig behörig.

Det är tydligt att behörighetskraven inte är identiska med de riktlinjer som IDDRS ger kring behörighetskraven, ARN bidrar inte med information specifikt riktad till kvinnor som själva de-mobiliserat. Likaså finns det ingen information som visar vem som är behörig för en officiell de-mobiliseringsprocess. Var och hur sådan information finns är inte heller tydligt, behörighetskraven sammanfattas till att potentiella deltagare är de som genomgått officiell de-mobilisering, samt varit del av erkända gerillagrupper. ARNs behörighetskriterier är inte tillräckligt tydligt definierad, här påvisas bristerna i gender mainstreaming doktrinen. Trots att programmet tydligt positionerar sig teoretiskt i linje med IDDRS uppfylls inte kriterierna i praktiken. När gender mainstreaming tvingas till praktisk applikation snarare än enbart teoretisk stoff visar vårt exempel att rådande strukturer och praktiker triumferar. Kvinnor nedprioriteras medvetet eller omedvetet till följd av gender mainstreamings passiva natur. IDDRS ramverket påvisar just denna passivitet genom att särställa gender-relaterade frågor till en egen modul, trots uppmaningar om att modulen ska anpassas genomgående möjliggör detta beslutet en tolkning av gender som situationell och perifer snarare än central.

Gender mainstreamings ovilja att angripa underliggande strukturella och institutionella ojämlikheter kan i vissa fall leda till kontraproduktiva signaler som skapar mindre tilltro till institutioner som säger sig agera gendermedvetet, men i praktiken agerar annorlunda. Ett uttalande av Josua Mitrotti, ansvarig för nuvarande ANR visar tydligt på gender mainstreamings bristande slagkraft: *“We put a strong focus on accompanying them and helping them again reconstruct those feminine features that they want to construct.”* (Alpert, 2016). Skadliga sociala konstruktioner kring betingade könsroller associerat med maskulinitet och feminitet lever kvar och riskerar att alienera kvinnor som deltagit i konflikt, om inte dessa aktivt ifrågasätts och kvinnors intressen fortsätter kategoriseras i linje med traditionella könsstereotyper riskerar DDR-processen att misslyckas med att effektivt locka till sig kvinnor.

5.2 Effekten av kvinnor i fredsförhandlingar

Fredsförhandlingarna i Colombia har beskrivits som en framgång för kvinnor och gendermedvetenhet. Kvinnor deltog genomgående i olika delar av fredsprocessen och lyckades åstadkomma förändringar av agendan till att effektivt lyfta kvinnors intressen. FARC i synnerhet påvisade tydlig gendermedvetenhet i att skicka kvinnor i proportion till mängden kvinnor i gerillagrupper. Den relativt stora mängden kvinnor som deltog i fredsförhandlingarna går att tolka som en framgång för gender mainstreaming, även ambitionerna att kvinnorna inte enbart ska representeras utan också ges möjlighet att influera och påverka fredsavtalet tycks ha uppfyllts. Huruvida deltagandet av kvinnor i fredsprocessen har lett till en påtaglig skillnad för kvinnor som tidigare stridit för FARC är dock svårare att säga med säkerhet. Som tidigare diskuterats finns det brister i den praktiska applikationen av gender mainstreaming, ett hyllande av att kvinnor representeras i relativt högre grad än i andra fall saknar ambitioner, vilket kan leda till att bevara rådande status quo istället för att tackla skadliga sociala konstruktioner.

Om siffrorna som presenteras i figur 2 ska ses som en framgång för gender mainstreaming är det svårt att föreställa sig att situationen för kvinnorna tidigare i FARC förändras markant. Utifrån ett gender centrality perspektiv kan representationen av kvinnor betraktas som en högsta-lägsta nivå, stegen som tagits är inte en uppfyllning av ambitionerna om jämställdhet, snarare representerar figur 2 gender mainstreamings oförmåga att leda till jämställdhet i processen. Gender mainstreamings slutgiltiga mål är att leda till jämställdhet, samtidigt lyfts en framgångsrik fredsprocess av relativ jämställdhet i jämförelse med andra processer snarare än faktiskt jämställdhet i alla delar av beslutsfattande. Det är rimligt att förutsätta att kvinnors deltagande kommer leda till skillnader för de kvinnor som tar del av ett DDR-program, huruvida ansträngningarna är tillräckliga för att bemöta tidigare omskrivna strukturella barriärer för kvinnor i samhället är dock svårare att se.

5.3 Säker process, i praktik och teori

IDDRS ramverket poängterar vikten av att DDR-institutioner arbetar aktivt för att ge kvinnor som deltar i processen information om deras autonomi och verka för att processen ska vara säker att delta i. Att kvinnor befinner sig i en prekär situation, med flera hot mot deras säkerhet i diverse stadier av DDR är uppmärksammat och riktlinjer är tydliga i hur diverse situationer ska hanteras. Tidigare nämnda metoder är hur de specifika inkvarteringsplatserna

struktureras och utformas för att minska risken för sexuella övergrepp, säkra att kvinnor kan ansöka om hjälp separat från sin partner om situationen kräver, några få av flera andra handgripliga organisatoriska tekniker. Gender mainstreaming perspektivet är tydligt, kvinnors situation har observerats och metoder för att säkra densamma har utformats. Vi ställer frågan huruvida detta är tillräckligt? Genom att undvika att angripa roten till problemet, nämligen att platser för DDR ofta domineras utav en militariserad maskulin miljö där kvinnor nedvärderas och riskerar övergrepp, riskerar ansträngningarna att säkra kvinnors tillvaro i post-konfliktuella miljöer att bli temporär och skör. Vittnesmålen från kvinnor som deltagit i tidigare DDR-program i Colombia visar att sociala stigma som porträtterar tidigare kvinnliga kombattanter som förlorade fall existerar inom dessa maskulina miljöer (Alpert, 2016).

Målet med DDR har utvecklats från en metod att frånta kontextlösa kombattanter vapen och således säkra den direkta freden, till att istället ämna bidra till omvälvande socio-ekonomisk återuppbyggnad, vara en integral del av post-konfliktuell transformation, samt bidra i läkandet av trauman. Ambitionerna inkluderar också att skapa ett mer jämställt samhälle, huruvida gender mainstreaming är utrustat med tillräckligt handgripliga verktyg för att kunna säkra tillvaron för kvinnliga kombattanter är föremål för diskussion. Bevisligen saknas ambitionerna att angripa djupt rotade sociala konventioner förknippat med en patriarkal könsmaktsordning. IDDRS ramverket balanserar en fin linje mellan viljan att ge kvinnor aktörskap samtidigt som bilden av kvinnan som offer lever kvar. Modulen lyfter kvinnors utsatthet i DDR-program men förbehåller sig från att tydligt identifiera förövare, blindheten för de underliggande orsakerna är inte total, ambitioner som att ge män nödvändig utbildning och förståelse i genderrelaterade frågor är inte tydligt empatiska. Vi håller vissa tvivel om gender mainstreaming doktrinen är tillräcklig för att inte bara återge kvinnor aktörskap, utan även identifiera anledningarna till varför kvinnor i konflikt ofta conceptualiseras som offer för sin omgivning. Förändringar i praktiken som helhjärtat placerar kvinnors intressen i fokus och angriper underliggande faktorer kommer inte få fäste om ambitionerna kring kvinnors säkerhet i teorin endast ligger i att minska skadan som oundvikligen kommer ske.

6 Avslutning

Vi har studerat huruvida teoretiska ambitioner präglade av ett gender mainstreaming perspektiv leder till praktiska förändringar för kvinnor som deltar i DDR-program. Det är i vårt valda fall tydligt att både den teoretiska och praktiska utvecklingen för kvinnor som deltar i DDR-processers har förändrats positivt i jämförelse med tidigare processer. Gender mainstreaming har placerat gender på den internationella agendan och vi ämnar inte diskreditera ambitioner som strävar efter jämställdhet och en säkrare tillvaro för tidigare kvinnliga kombattanter. Dock ställer vi oss kritiska till om gender mainstreaming som koncept är tillräckligt ambitiöst för att leda till förändringar i samhällen präglade av starka patriarkala samhällskonstruktioner.

Vi har genom studiet av IDDRS kunnat och applikationen av detsamma på vårt fall kunna identifiera orosmoment inom gender mainstreaming. Tendensen att fokusera beskydd av kvinnor som offer utan att samtidigt aktivt bekämpa anledningarna till varför skyddet behövs i första hand kan leda till att teoribildningen saknar dragkraft i praktisk applikation. För kvinnorna som deltar i DDR-program i Colombia innebär detta att trots att processen är gendermedveten så är den inte genderfokuserad. Ambitionerna för moderna DDR-program är höga, vid konstruktionen av ett post-konfliktuellt samhälle är det riskfyllt att tillåta diskussionen kring gender att bli perifer.

Genom att lyfta olika relevanta delar av vad vi identifierar som centrala indikatorer på en lyckad praktisk anpassning av gender mainstreaming har vi kunnat visa att det finns skillnader mellan teoretiska ambitioner och praktiska implementationer. Inte minst inom områden som rör vem som är behörig att delta i DDR-program. Att praktik och teori skulle överensstämma till fullo är ingenting vi förväntat oss. Insikten om hur teoretiska begränsningar och vilken effekt dessa har för FARC kvinnorna i praktiken är dock en viktig del i förståelsen kring, vem och vad som prioriteras i post-konfliktuella samhällen.

Syftet med uppsatsen var att pröva teorin som framförs i "On The Frontlines" gällande gender mainstreamings oförmåga att åstadkomma tillräckliga förändringar. I vårt fall kan syftet

angripas med annat än en normativ diskussion, det är utan tvivel så att gender mainstreaming leder till förändringar för kvinnor i DDR-processer, i största majoritet positiva. Vi hävdar dock att gender mainstreaming är otillräckligt för att åstadkomma en fullkomlig och omvälvande förändring där djupt rotade sociala konventioner och patriarkala strukturer bekämpas. Vi anser att arbete för ett jämställt samhälle är integralt för konstruktionen av en hållbar fred, gender är alltid centralt och måste behandlas som sådant. Vi har inte råd att spara resurser på kvinnors bekostnad, varken i Colombia eller i resten av världen.

7 Referenser

- Alpert, Megan, 2016. To Be a Guerilla, and a Woman, in Colombia. *The Atlantic*, Artikel, [Elektronisk] <https://www.theatlantic.com/international/archive/2016/09/farc-deal-female-fighters/501644/>. Hämtdatum 2017-12-28.
- Bigio, Jamille – Rachel Vogelstein – Anne Connell, 2017. Women’s Participation in Peace Processes: Colombia. *Council on Foreign Relations*, Blogg, [Elektronisk] <https://www.cfr.org/blog/womens-participation-peace-processes-colombia>. Hämtdatum 2018-01-05.
- Council on Foreign Relations, 2017(a). Women’s Roles in Peace Processes, [Elektronisk] <https://www.cfr.org/interactive/womens-participation-in-peace-processes/explore-the-data>. Hämtdatum 2018-01-05.
- Council on Foreign Relations, 2017(b). Methodology, [Elektronisk] <https://www.cfr.org/interactive/womens-participation-in-peace-processes/methodology>. Hämtdatum 2018-01-05.
- Cote-Muñoz, Natalia. 2017. “Gender Inclusion Supports Peace in Colombia” *Latin America Policy Journal*, Vol. 6, s. 35-40.
- Democratic Press Institute, 2015, *DDR and Former Female Combatants*, London, Democratic Press Institute.
- Giraldo, Saridalia. 2012. Demobilized Women Cmbatants: Lessons from Colombia, *UCLA Center for the Study of Women*. [Elektronisk] <https://escholarship.org/uc/item/08z6h9qk>
Hämtdatum 2017-12-25
- Goldstein, Joshua S. 2012, Female Combatants, i Gordon Martel *The Encyclopedia of War*, 1:Upplagan, Blackwell Publishing, s. 1-5.
- Henshaw, Alexis, 2016. Patterns of Women’s Participation in Armed Rebel Groups 1990-2008, *International Feminist Journal of Politics*, Vol. 18, No 1. s. 39-60.
- López, Rodríguez Juliana, 2016, Participation of Demobilized Women in Peace-Building in Colombia, *The Colombian Agency for Reintegration*. s. 93-98
- MacKenzie, Megan, 2009. Securitization and Desecuritization: Female Soldiers and the Reconstruction of Women in Post-Conflict Sierra Leone, *Security Studies*, Vol. 18, s. 241-261.
- Miller, Carol & Shahra Razavi. 1995. Gender Mainstreaming: A Study of the Efforts by the UNDP, the World Bank, and the ILO to Institutionalize Gender Issues, *U.N. RES. INST. SOC. DEV. OCCASIONAL PAPER SERIES*, no 4. s. 67–69
- Moloney, Anastasia, 2017. Gender justice? Women judges to dominate Colombia war tribunals. *Reuters*. [Elektronisk] <https://www.reuters.com/article/us-colombia-women->

[rights/gender-justice-women-judges-to-dominate-colombia-war-tribunals-idUSKCN1C324M](https://www.uskcn1c324m). Hämtdatum 2018-01-03.

Ni Aolain, Fionnula – Haynes, Dina Francesca – Cahn, Naomi, 2011. *On the Frontlines. Gender, War and the Post Conflict Processes*. Oxford: Oxford University Press. 272 s.

Retsö, Dag – Johan Schmidt – Mauricio Rojas, Hernán Horna. Colombia. *Nationalencyklopedin*. [Elektronisk] <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/colombia>. Hämtdatum 2018-01-03.

Sanín, Gutiérrez Francisco & Francy Carranza Franco, 2017, Organizing women for combat: The experience of the FARC in the Colombian war, *Journal of Agrarian Change*, Vol 17. No 4. s. 770-778.

Sida, Avdelningen av Europa och Latinamerika. Uppdaterad 11 april 2017. [Elektronisk] <http://www.sida.se/Svenska/Har-arbetar-vi/Latinamerika/Colombia/Utvecklingen-i-Colombia/>. Hämtdatum 2018-01-03.

Stallone, Kiran & Julia Zulver, 2017, The feminists of Farc: 'We are not demobilising, we are mobilising politically' *The Guardian*, Artikel, [Elektronisk] <https://www.theguardian.com/lifeandstyle/2017/mar/27/feminists-farc-colombia-female-inequality>. Hämtdatum 2018-01-02.

FN dokument, resolutioner och protokoll.

FN: Säkerhetsrådet. Resolution 1325 (2000). [Elektronisk]. <http://www.un.org/womenwatch/osagi/pdf/ECOSOCAC1997.2.PDF>. Hämtdatum 2017-12-21.

Official Records of the General Assembly, Fifty-second Session, Supplement No. 3, A/52/3/Rev.1, Kapitel IV. [Elektronisk] <http://www.un.org/documents/ga/docs/52/plenary/a52-3.htm>. Hämtdatum 2018-01-03.

United Nations Secretary-General Note to the General Assembly, 2005, A/C.5/59/31. [Elektronisk] http://www.unndr.org/what-is-ddr/introduction_1.aspx. Hämtdatum 2017-12-10.

IDDRS, Modul 5.10, [Elektronisk] <http://unddr.org/uploads/documents/IDDRS%205.10%20Women,%20Gender%20and%20DDR.pdf> Hämtdatum 2017-12-14.